

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 4

Thema 1

Dierenmanieren

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper (projectleider)

Roelien Hofman

Mirella Wijngaarden

Judith Schnieders

Laura Tonk

Marion Lopez

Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Frans Teunissen, Aurita Arends, Magriet Pourier, Merle Sint Jago

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT

Thema 1 'Dierenmanieren' is onderdeel van het Handboek NVT, een aanpassing van de methode Taalleesland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

In het Handboek, leerjaar 4, komen alle leerlijnen van Taalleesland aan bod: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multilingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop het onderwijs in het Nederlands aansluit.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden.

Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep.

Inhoud Handboek thema 1

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8
Lessen	11 - 67
Bijlagen	
- Werkboek 1	
- Toetsbladen 1	
- Controletoets	
- Alfabetische woordenlijst	
- Woordenlijst betekenissen	
- Spellinghulp	

Thema-inleiding

Dit thema gaat over 'dierenmanieren'. Het accent ligt hierbij op hun leefgewoonten.

Zoals gebruikelijk worden er zowel fictionele teksten (verhalen en gedichten) als zakelijke teksten (weetteksten) aangeboden. Het onderwerp dieren interesseert de meeste kinderen zeer. Afhankelijk van de culturele achtergrond kan de zienswijze op dieren echter nogal verschillen. Voor de een kan een schaap of een lam een lief dier zijn dat je heerlijk kunt knuffelen; voor de ander staat veel meer gebruikswaarde (de wol en het vlees) op de voorgrond. Een hond kan voor de een in de eerste plaats een gezelschapsdier zijn, maar is voor de ander primair een waakhond die niet in huis mag komen. In sommige culturen worden bepaalde dieren (varkens bijvoorbeeld) als onrein beschouwd. Het is goed als u attent bent op de verschillende gevoelswaarden die dieren kunnen vertegenwoordigen bij uw leerlingen; waar mogelijk speelt u in op hun eigen ervaringen met dieren.

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellingslessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 1 de volgende taalvaardigheden:

- Taalbeschouwing
 - het aangeven van de waarmee-delen in een zin.
- Leesbegrip
 - het hanteren van de verwijswaarden 'hier' (-op, -naast, -onder enzovoort) en 'daar' (idem).
- Woordenschat
 - de woorden van de Wordclusters zowel actief als passief beheersen;
 - de betekenisrelaties tussen de woorden van Wordclusters beheersen.
- Spelling
 - het schrijven van woorden met *-oor*, *-eer* en *-eur*;
 - het schrijven van woorden die eindigen op *-ig* en *-lijk*;
 - het toepassen van de regels met betrekking tot klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven. Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode door de bijbehorende woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamentu, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamentu.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen		
Week 1		
Les 1	Luisteren en Spreken	- De leerlingen praten over het thema 'Dierenmanieren'.
Les 2	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>er geweest zijn</i> en <i>loeren</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het aangeven van het onderwerp van een tekst. - De leerlingen oefenen het aangeven van referenties in een tekst, zoals: 'hier', 'daar', 'hierop', 'daarop', 'daarnaast'.
Les 3	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>bedroefd</i> , <i>treurig</i> , <i>heimwee</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het aangeven van het onderwerp in een tekst. - De leerlingen oefenen het aangeven van referenties in een tekst, zoals: 'hier', 'daar', 'hierop', 'daarop', 'daarnaast'.
Les 4	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>vlijtig</i> , <i>ijverig</i> , <i>koppig</i> , <i>dwarsliggen</i> .
Les 5	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met <i>-oor</i> , <i>-eer</i> en <i>-eur</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op <i>-ig</i> en <i>-lijk</i> .
Week 2		
Les 6	Luisteren en spreken	- De leerlingen oefenen het herkennen van dieren aan de hand van omschrijvingen. - De leerlingen oefenen het bepalen van het waarheidsgehalte van een tekst.
Les 7	Taalbeschouwing	- De leerlingen maken kennis met vergelijkingen met dieren. - De leerlingen oefenen het verklaren en toepassen van een vergelijking met dieren.
Les 8	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de voorraad aanleggen</i> , <i>het voedsel</i> , <i>iets achter de hand hebben</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het noemen van het aantal alinea's van een weettekst. - De leerlingen oefenen het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst.
Les 9	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>wapperen</i> , <i>kwispelen</i> , <i>zwiepen</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het bedenken en aangeven van <i>hoe</i> -delen in een zin. - De leerlingen oefenen het bedenken en aangeven van <i>waarmee</i> -delen in een zin.
Les 10	Spelling	- De leerlingen oefenen het auditief verdelen van woorden in klankgroepen. - De leerlingen oefenen het toepassen van de regels met betrekking tot klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling.

Thema 1

Dierenmanieren

Week 3		
Les 11	Stellen	- De leerlingen oefenen het schrijven van een tekst bij een gegeven onderwerp.
Les 12	Stellen	- De leerlingen oefenen het schrijven van een tekst bij een gegeven onderwerp.
Les 13	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het roofdier, de prooi, de klauw, de schutkleur</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het vaststellen van het aantal alinea's van een weettekst. - De leerlingen oefenen het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst.
Les 14	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>onfatsoenlijk, onbeleefd en ongehoorzaam</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het vormen van woorden met behulp van de voorvoegsel <i>her-</i> en <i>on-</i> . - De leerlingen oefenen het weergeven van de betekenis van <i>her-</i> en <i>on-</i> in afleidingen. - De leerlingen maken kennis met het doorgronden van de woordvormingprincipes bij samenstellingen (woord+woord= lang woord) en afleidingen (woorddeel+woord=lang woord).
Les 15	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met <i>-oor, -eer</i> en <i>-eur</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op <i>-ig</i> en <i>-lijk</i> . - De leerlingen oefenen het toepassen van de regels met betrekking tot klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling.
Week 4		
Les 16/17	Diagn. toets	
	Spelling	- het schrijven van woorden met <i>-oor, -eer</i> en <i>-eur</i> - het schrijven van woorden die eindigen op <i>-ig</i> en <i>-lijk</i> - het toepassen van de regels met betrekking tot klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling
	Taalbeschouwing	- het aangeven van de waarmee-delen in een zin
	Leesbegrip	- het hanteren van de verwijswaarden 'hier' (-op, -naast, -onder enzovoort) en 'daar' (idem)
	Woordenschat	- de woorden van de Woordclusters zowel actief als passief beheersen - de betekenisrelaties tussen de woorden van Woordclusters beheersen
Les 18/19	Herh./verdieping	
	Spelling	- getoetste doelen
	Leesbegrip	- getoetste doel
	Taalbeschouwing	- getoetste doelen
	Woordenschat	- getoetste doel
Les 20	Thema-afsluiting	- De leerlingen bedenken in drietallen dierenraadsels en schrijven die vervolgens op (spreken en luisteren, stellen). Daarna kiezen zij de twee leukste raadsels en lezen die nog eens na ter correctie (spreken en luisteren, lezen, stellen). Tijdens de presentatie lezen zij hun raadsels voor (lezen). De andere leerlingen proberen te raden welk dier wordt bedoeld (spreken en luisteren).

Lesinhoud

- De leerlingen praten over het thema 'Dierenmanieren'.

Materiaal

Klassikaal

- U zet het filmpje 'Dierenmanieren' klaar:
www.youtube.com/watch?v=lhkQO1vzWhA

Individueel

Start**10**

U laat eerst een video zien van verschillende dieren en hun manieren.

U leest het volgende (fictieve) krantenbericht voor:

'Florida'

In de staat Florida in Amerika is een man uit zee gered door een dolfijn. De man dreef op zijn surfplank steeds verder de zee op.

Een dolfijn greep het touw van de surfplank en sleepte de man op de plank terug naar het strand."

Kern – Instructie**25**

Aansluitend voert u met de leerlingen een ervaringsgesprek over huisdieren en andere dieren die ook iets bijzonders kunnen. In eerste instantie maakt u de afspraak dat de leerlingen hun ervaring in één zin moeten weergeven, bijvoorbeeld:

- "Ik heb een goudvis die achteruit kan zwemmen.
- Ik heb een olifant gezien die op een tonnetje stond."

U benadrukt dat er ook heel eenvoudige 'kunstjes' genoemd mogen worden en geeft als voorbeeld:

"Ik ken een hond die een weggegooide stok ophaalt en terugbrengt."

U vervolgt:

"Van een heleboel verhalen die ik zojuist heb gehoord, wil ik wel eens wat meer weten. Daar mag je nu over vertellen."

U geeft een aantal leerlingen de gelegenheid wat uitgebreider over hun ervaringen te vertellen.

Vervolgens stelt u prestatieverschillen tussen mensen en dieren aan de orde met behulp van deze vragen:

- “Wat kan een mens wel dat een dier niet kan”? (praten, fietsen, schrijven, lezen, lachen, enzovoort) Eventueel gaat u ook in op bijzondere gevallen: een fietsende beer in een circus, een sprekende papegaai.
- “Wat kunnen sommige dieren beter dan mensen?” (ruiken, zien, horen, hardlopen, klimmen, zwemmen, enzovoort) Dit geldt uiteraard niet voor alle dieren: een schildpad kan niet harder lopen dan een mens; een hond kan niet beter klimmen dan een mens.

Afsluiting

10

U sluit de les af met een spelletje. De kinderen mogen vertellen welk dier ze graag zouden willen zijn en waarom, bijvoorbeeld:

“Ik zou graag een eekhoorn willen zijn, want die kan heel goed klimmen.”

U laat de kinderen soortgelijke zinnen bedenken. Als variant kunt u gebruiken:

“Ik zou niet graag een ... willen zijn, want”

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **er geweest zijn** en **loeren**.
- De leerlingen oefenen het aangeven van het onderwerp van een tekst.
- De leerlingen oefenen het aangeven van referenties in een tekst, zoals: 'hier', 'daar', 'hierop', 'daarop', 'daarnaast'.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Woordspoor 1

Individueel

- Werkboek 1, bladzijde 1 t/m 3
- Taalleesboek 1, bladzijde 56

Extra oefening

- Werkboek 1, bladzijde 3 en 4

Betekenis van de woorden

er geweest zijn: Als je zegt dat iemand er geweest is, dan bedoel je dat hij dood is of dat hij doodgaat.

loeren: Loeren is: een tijdje stiekem naar iets kijken.

Start**5**

U zegt:

“Wij hebben een kat die erg van vogeltjes houdt. Hij gaat vaak in de tuin naar de vogeltjes zitten **loeren**. Als zo'n vogeltje dan op het gras komt, springt hij erop af en meestal is het vogeltje **er dan geweest**.”

Kern – Instructie 1**15**

U legt daarna de woordbetekenissen uit aan de hand van het Woordweb.

Vervolgens gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaringen. Daarbij herhaalt u de woorden. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U stelt de volgende vragen:

- “Toen ik nog bij mijn ouders woonde, ging ik wel eens stiekem boven aan de trap zitten als er 's avonds visite kwam. Dan ging ik zitten **loeren** om te zien wat er gebeurde. Doen jullie dat ook wel eens?”

- Wanneer **loer** je zelf wel eens?" (bijvoorbeeld als je je verstopt hebt)
- "Welke dieren **loeren** vooral? Waarom doen ze dat? Wat zijn ze van plan? Wat zal er met de prooi gebeuren?"
- Wanneer zeg je '**je bent er geweest**'?"

Vervolgens bespreekt u van het Werkboek opdracht 1 op bladzijde 1.
De leerlingen maken opdracht 1 van het Werkboek.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U schrijft op het bord:

Ik loer naar de tafel, daarop ligt lekkere chocola.

U leest de zin op en vraagt:

"Waarop slaat het woord 'daarop'?" (de tafel)

U legt uit dat in plaats van 'daarop' je ook 'op de tafel' kunt schrijven.

U zegt:

"Jullie gaan teksten lezen en telkens bedenken waar de hele tekst over gaat. Ook ga je kijken waar de woorden zoals '*hier*', '*daar*', '*hierop*', '*daarop*' en '*daarnaast*' in een tekst op slaan."

U schrijft een zin op het bord.\

Op de grond staat een konijnenhok. Daarnaast ligt een hark.

U vraagt:

"Waar slaat het woord *daarnaast* op?" (Daarnaast slaat op konijnenhok.)

U schrijft de woorden **hier**, **daar**, **hierop**, **daarop** en **daarnaast** op het bord.

U laat de leerlingen zinnen bedenken, waarin de woorden die op het bord staan, voorkomen.

De zinnen moeten te maken hebben met dieren. Daarbij laat u de leerlingen ook steeds zeggen waar het woord op slaat.

Vervolgens leest u tekst 1 van het Taalleesboek op bladzijde 56 voor.

Daarna geeft u twee leerlingen een beurt om tekst 1 weer te lezen.

Hetzelfde doet u met tekst 2 van het Taalleesboek op bladzijde 56.

Vervolgens neemt u van het Werkboek de opdrachten 2.1 t/m 3.3 op bladzijde 2 t/m 3 door.

De leerlingen maken deze opdrachten van het Werkboek.

extra opdrachten: - Werkboek 1, opdracht 4.1 t/m 5.2, bladzijde 3 en 4

Afsluiting	5
-------------------	----------

U kijkt samen met de leerlingen de opdrachten na. De leerlingen lezen hun antwoorden op. U laat leerlingen met een ander antwoord dit antwoord beargumenteren.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 1, blz. 1 t/m 4

1

1 De kat loert naar de muis.

2 Het vuur komt steeds dichterbij. "We zijn er geweest!", roept Carlos bang.

2.1

b Sylvia en de agent staan in het bos.

2.2

1 a de dikke boom

2 b het zandpad

3 a de grond

4 a een wegenkaart

3.1

De hele tekst gaat over Jaap die een kinderboerderij tekent.

3.2

a een vel papier

3.3

1 'Hier' in regel 4 slaat op een hok.

2 'Daarop' in regel 6 slaat op een ladder.

4.1

b De schildpad wil gezien worden.

4.2

eigen mening

4.3

De schildpad is een vrouwtje, omdat het steeds over 'ze' gaat.

5.1

a Mijn poes en ik zijn vrienden.

5.2

eigen vondsten

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **bedroefd**, **treurig**, **heimwee**.
- De leerlingen oefenen het aangeven van het onderwerp in een tekst.
- De leerlingen oefenen het aangeven van referenties in een tekst, zoals: 'hier', 'daar', 'hierop', 'daarop', 'daarnaast'.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Woordcluster 1
- Taalleesboek 1, bladzijde 58 en 59

Individueel

- Werkboek 1, bladzijde 5 t/m 7

Extra oefening

- Werkboek 1, bladzijde 8

Betekenis van de woorden

- bedroefd:** Bedroefd betekent verdrietig. Als er iets ergs is gebeurd, dan ben je verdrietig, of als je je alleen voelt.
- treurig:** Treurig betekent verdrietig. Treurige dingen zijn zo droevig dat je wel zou kunnen huilen.
- heimwee:** Als je heimwee hebt, verlang je erg naar huis. Je kunt heimwee hebben als je op vakantie bent, of als je ergens logeert. Je mist je huis, bed, familie.

Start**5**

U kijkt naar het Woordweb en doet alsof u daar erg verdrietig van wordt. U laat de leerlingen het plaatje met het dode vogeltje zien.

Kern – Instructie 1**15**

U zegt:

“Kijk nou toch wat zelig... Die jongen vindt zijn vogel dood in de kooi. Daar is hij heel **bedroefd** om. **Bedroefd** betekent verdrietig. Je kunt ook zeggen: **treurig**. Dat is hetzelfde als **bedroefd**. Je moet ervan huilen omdat het zo verdrietig is.”

U schrijft op het bord:

bedroefd = treurig = verdrietig.

U vraagt:

“Wie is wel eens verdrietig geweest?” (U laat enkele leerlingen vertellen waarom zij wel eens verdrietig zijn geweest.)

“Weet je waarvan je ook heel treurig of bedroefd kunt zijn? Van **heimwee**. Dat is als je ergens anders bent, je bent op vakantie of ergens aan het logeren en dan moet je alsmaar aan thuis denken. Dat verlangen naar huis heet **heimwee**.

Wie is er wel eens bij iemand gaan logeren en verlangde daarna om naar huis te gaan?”

U schrijft op het bord:

Heimwee is het verlangen naar huis.

“Niet iedereen heeft er last van, maar er zijn mensen die helemaal geen plezier hebben als ze van huis zijn, ze zijn **treurig** en voelen zich **bedroefd**, omdat ze last van **heimwee** hebben. Je kunt ze weer gelukkig maken door ze maar gauw naar huis te brengen.”

U bespreekt het Woordweb met de leerlingen.

- Ken je woorden die ongeveer hetzelfde betekenen als bedroefd? (treurig, droevig, verdrietig) U kunt deze woorden met geeltjes op het Woordweb plakken.
- Wat doe je als je bedroefd bent? (hуilen, heel stil zijn, ergens alleen gaan zitten, troost zoeken)
- Waar kun je bedroefd van worden? (als je iets kwijtraakt, bij een afscheid, als er iemand doodgaat, als je heimwee hebt, als je een zielig boek of verhaal leest of naar een zielige film kijkt)

Vervolgens neemt u van het Werkboek opdracht 1 op bladzijde 5 en 6 door. De leerlingen maken deze opdrachten van het Werkboek.

U herhaalt met de leerlingen het vorige Woordweb.

Kern – Instructie 2

20

U schrijft de woorden ‘**hier**’, ‘**daar**’, ‘**hierop**’, ‘**daarop**’ en ‘**daarnaast**’ in een kolom op het bord.

U laat enkele leerlingen uitleggen wat er bedoeld wordt met deze woorden (dus dat de woorden in een verhaal ergens op slaan).

U leest bladzijde 58 van het Taalleesboek tekst 1 eerst voor.

U geeft twee leerlingen een beurt om de tekst te lezen.

Vervolgens bespreekt u met de leerlingen waar de bovengenoemde verwijswaarden in de tekst op slaan.

Hetzelfde doet u bij tekst 2.

Vervolgens neemt u samen met de leerlingen opdracht 2 op bladzijde 7 van het Werkboek door.

De leerlingen maken deze opdrachten van het Werkboek.

extra opdrachten: - Werkboek 1, opdracht 3, bladzijde 8

Afsluiting	5
-------------------	----------

U kijkt klassikaal de werkbladen na.

Didactische tips:	
keutels:	drolletjes
schuur:	opbergruimte in de tuin
voeren:	dieren te eten geven
stuk voor stuk bekijken:	één voor één

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 1, blz. 5 t/m 8

1.1

- 1 De jongen kijkt bedroefd naar zijn kapotte fiets.
- 2 Als je heimwee hebt, wil je naar huis.
- 3 Het meisje is treurig, want haar poes is doodgegaan.

1.2

- 1 treurig 2 bedroefd 3 heimwee

2.1

b Het konijn van Berend is weg.

2.2

'Daarnaast' slaat op het konijnenhok.

2.3

- 1 'Hier' in regel 5 slaat op het gras.
- 2 'Daar' in regel 8 slaat op de schuur.

3.1

d de duif, die Monica en Arie verzorgd hebben, is weer vrij.

3.2

- 1 'Daarnaast' slaat op: a een grote broek.
- 2 'Daar' slaat op: b de waslijn.
- 3 'Hier' slaat op: c de doos.
- 4 'Daarop' slaat op: a de broek.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **vlijtig, ijverig, koppig, dwarsliggen**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordcluster 2
- Woordweb 2, Woordspoor 2

Individueel

- Werkboek 1, bladzijde 9

Extra oefening

- Werkboek 1, bladzijde 10

Betekenis van de woorden

vlijtig: Iemand die vlijtig is, is ijverig. Hij werkt hard.

ijverig: Als je ijverig bent, doe je echt je best bij je werk. Je werkt hard en met veel aandacht.

koppig: Als je koppig bent, wil je niet toegeven dat je ongelijk hebt. Je luistert naar niemand en blijft je eigen zin doen.

dwarsliggen: Als je dwarsligt, wil je niet meewerken. Je werkt anderen juist tegen.

Start**5**

U herhaalt Woordspoor 1 en Woordspoor 2 met de leerlingen.

Daarna gaat u demonstratief schriften nakijken. Dan klapt u met een zucht van voldoening het werk dicht en legt het terzijde, terwijl u zegt:

“Hè, dat is weer lekker klaar.”

Kern – Instructie**15**

U zegt:

“Zagen jullie, hoe **vlijtig** ik bezig was? **Vlijtig** is, dat je hard werkt, dat je **ijverig** bent. Je doet erg je best, je werkt hard en met veel aandacht. **Ijverig** en **vlijtig** betekenen hetzelfde.”

U schrijft op het bord:

vlijtig = ijverig = erg je best doen, hard werken.

U zegt:

“Mieren zijn heel **vlijtig**. Dat komt omdat mieren eigenlijk altijd met iets bezig zijn. Die zie je nu nooit eens lekker rustig zitten. Nee, ze zijn altijd heel **ijverig** in de weer. Ze sjouwen met kruimels, met blaadjes, ze rennen heen en weer.”

Kennen jullie een woord dat het tegenovergestelde is van **vlijtig**?”
(lui)

U toont het Woordweb 2 en bespreekt het. U gebruikt daarbij telkens de woorden van het Woordweb.

Kern – Instructie 2

20

Samen met een leerling speelt u een vader of moeder met een kind dat zijn vest niet aan wil trekken (bespreek het scenario van tevoren met de leerling). Het kind strubbelt tegen en uiteindelijk doet het zijn vest binnenstebuiten aan. Tijdens het spel gebruikt u de woorden **koppig** en **dwarsliggen**. U legt daarna de woordbetekenissen uit met behulp van het Woordweb.

Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaringen. Daarbij herhaalt u de woorden. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U zegt:

“Ik ben ook wel eens erg **koppig** geweest. Toen ik nog klein was, moest ik van mijn moeder dingen eten die gezond zijn, bijvoorbeeld spinazie. Ik at dan altijd de andere dingen wel op, maar de spinazie liet ik liggen. Ik vond het niet gezond en wilde niet toegeven dat ik ongelijk had.”

U stelt de volgende vragen:

- “Ben jij wel eens **koppig**?”
- Wanneer is dat dan?
- Wat doe je dan?
- **Lig** jij wel eens **dwars**?”
- Hoe vind je het als iemand **koppig** doet?
Wat gebeurt er vaak als iemand **koppig** doet?
- Ken je ook dieren die **koppig** zijn?” (Ezels staan erom bekend.)

Vraag de leerlingen of zij nog meer woorden weten die ongeveer hetzelfde betekenen als **koppig** en **dwarsliggen**. Laat deze woorden op geeltjes schrijven en op het Woordweb 2 plakken.

U neemt opdracht 1 op bladzijde 9 van het Werkboek door.

Zelfstandig

De leerlingen maken deze opdracht van het Werkboek zelfstandig.

U herhaalt met de leerlingen de vorige Woordwebben.

extra opdrachten: - Werkboek 1, opdracht 2 en 3, bladzijde 10

Afsluiting	5
-------------------	----------

In klassikale vorm kijkt u het Werkboek na.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 1, blz. 9 en 10

1.1

1 Yusuf is ijverig.

2 Sem ligt dwars.

3 Zij is vlijtig.

4 Jesse is koppig.

2

1 Het meisje maakt vlijtig haar huiswerk.

2 Die jongen wil niet samenwerken. Hij ligt dwars.

3 Onze buurman is zo koppig als een ezel.

4 Carlos maakt elke dag na school zijn huiswerk. Hij is ijverig.

3

1 ijverig of vlijtig

2 dwarsliggen

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met *-oor*, *-eer* en *-eur*.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op *-ig* en *-lijk*.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 1, bladzijde 11 en 12

Vorbereiding

- U zorgt voor een groot vel papier en een zwarte stift. U reserveert een gedeelte van de muur om alle spellingsregels die dit leerjaar behandeld worden, op te hangen.
- U maakt een kaartje van karton met hierop de letter 'r'. (± 15 cm bij 15 cm)

Lesdoel 1 en 2 zijn in de derde klas al eerder aan de orde geweest.

Start	5
--------------	----------

U speelt het spel 'Galgje' met het woord *ijsbeer*.

U schrijft op het bord:

O O O O O O O

De leerlingen mogen om de beurt een letter raden. Als ze een letter noemen die in het woord voorkomt, schrijft u die letter op de juiste plek. Noemen ze een letter die niet in het woord voorkomt dan tekent u een stukje van de galg. Het is de bedoeling dat ze het woord raden voordat 'het mannetje hangt'.

Als de leerlingen het woord geraden hebben, leest u het woord *ijsbeer* verschillende keren hardop en U zegt:

“Dit woord eindigt op het stukje *-eer*. Weten jullie nog wat hier moeilijk aan is?” (De *r* zorgt voor klankverandering: je hoort */ir/*, maar je schrijft *-eer*!)

“We gaan vandaag woorden schrijven met */-oor/*, */-eer/* en */-eur/*. Ook gaan we oefenen met woorden die eindigen op */-ig/* en */-lijk/*.”

Kern – Instructie 1

15

U demonstreert kort de klankverandering die de *r* veroorzaakt. U schrijft de woorden *been*, *doos* en *deuk* onder elkaar op het bord. U laat de leerlingen de woorden een paar keer lezen. Dan legt u het kaartje met de letter *r* over de *n* van *been*, de *s* van *doos* en de *k* van *deuk*. U laat de leerlingen de woorden nog een keer lezen en laat het verschil tussen *been* en *beer*, *door* en *door*, *deuk* en *deur* duidelijk uitkomen.

U komt tot de volgende conclusie en zegt:

“*Eer*, *oor* en *eur* klinken heel anders dan *een*, *oos* en *euk*. Ze komen in heel wat woorden voor en je kunt ze goed herkennen aan de aparte klank.”

U schrijft de lettergroepen *eer*, *oor* en *eur* met verschillende kleuren op het bord. Hierbij spreekt u elke lettergroep enkele keren hardop en langzaam uit. U zegt vervolgens steeds een zin en de leerlingen moeten de *eer*-, *oor*- of *eur*-woorden herkennen. De leerlingen schrijven het woord op bij opdracht 1 op bladzijde 11 van het Werkboek. Hierna schrijft u het woord op het bord in de juiste kolom. De leerlingen controleren of ze het woord goed geschreven hebben.

U gebruikt de volgende zinnen:

- 1 *Als de zon ondergaat, krijgt de lucht een andere **kleur**.*
- 2 *Ik ben helemaal niet bang **hoor**.*
- 3 *Susan is al drie **keer** in Colombia geweest.*
- 4 *Mijn broertje **zeurt** om een ijsje.*
- 5 *Als je het **spoor** volgt, verdwaal je niet.*
- 6 *Ik **leer** je wel hoe je met een snorkel onder water zwemt.*
- 7 *De juffrouw maakt een **speurtocht**.*
- 8 *De vader van Juan werkt op **kantoor**.*
- 9 *De kinderen lopen **door** de klas.*

Het schema op het bord ziet er als volgt uit:

<u>oor</u>	<u>eer</u>	<u>eur</u>
hoor	keer	kleur
spoor	leer	zeurt
kantoor		speurtocht
door		

U vraagt de leerlingen of ze nog twee woorden kunnen bedenken met *-oor*, *-eer* en *-eur*. Laat deze woorden in het juiste rijtje erbij schrijven.

Kern – Instructie 2

20

U schrijft de volgende zinnen op het bord:

Het poesje is prachtig.

Het varken is lelijk.

U leest de zinnen voor, onderstreept de woorden *prachtig* en *lelijk* en vraagt waar je op moet letten als je deze twee woorden schrijft. Bij *aardig* en *lelijk* zit de moeilijkheid in het tweede woorddeel. Dit klinkt als /*dug*/ en /*luk*/, maar wordt anders geschreven, namelijk als *dig* en *lijk*.

U herhaalt de volgende spellingsregels:

- Als je /*ug*/ hoort aan het eind van een woord, dan schrijf je *ig*.
- Als je /*luk*/ hoort aan het eind van een woord, dan schrijf je *lijk*.

Leg uit dat dit niet geldt voor korte woorden: *rug*, *stug*, *vlug* en *pluk*.

U schrijft deze regels op een groot vel papier en hangt deze goed zichtbaar op in de klas. U vraagt de leerlingen enkele woorden te bedenken bij deze regels en schrijft ze erbij.

U bespreekt kort de opdrachten in het Werkboek op bladzijde 11 en 12. De leerlingen maken deze opdrachten in tweetallen.

Afsluiting

5

U verdeelt de klas in verschillende groepen en u laat de groepen in drie minuten zoveel mogelijk woorden bedenken met *-eer*, *-oor*, *-eur*, *-lijk* en *-ig*. Daarna laat u de groepen hun woorden tellen en oplezen. De groep met de meeste goede woorden wint.

Didactische tip:

Schrijf steeds alle spellingsregels die aan bod komen op een groot vel papier. Kies een muur in de klas waar u alle spellingsregels bij elkaar hangt. Zo hebben de leerlingen een vaste plek waar ze kunnen 'spieken'. Ze kunnen dan de regels ook tijdens andere lessen toepassen. Hoe vaker ze de regel gebruiken, hoe sneller ze de regel beheersen.

Voor de leerkracht is het op deze manier ook handig om een regel eens kort te herhalen.

Antwoorden

Werkboek 1, blz. 11 en 12

1

De woorden staan in de les.

2

-ig: lastig, moedig, dertig, slordig, verdrietig

-lijk: eerlijk, lelijk, heerlijk, moeilijk, misselijk

3

een oor, een kleur, een beer, een peer, een deur, ik hoor, ik zeur, ik smeer, ik leer, ik boor

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het herkennen van dieren aan de hand van omschrijvingen.
- De leerlingen oefenen het bepalen van het waarheidsgehalte van een tekst.

Materiaal

Klassikaal

- cd

Individueel

- Werkboek 1, bladzijde 13

Vorbereiding

- dierenplaatjes zoeken/klaarleggen
- U zet het filmpje 'Dierenpark Emmen' klaar:
<https://www.youtube.com/watch?v=l21cbOsmfrA>

Start**5**

U start u het filmpje 'Dierenpark Emmen'.
(<https://www.youtube.com/watch?v=l21cbOsmfrA>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

U vraagt:

“Zijn alle leerlingen wel eens in een dierentuin geweest?”

Als dit niet het geval is, laat u een paar leerlingen vertellen wat er in een dierentuin te zien is. U laat de leerlingen hierbij op elkaar reageren.

Kern – Instructie 1**15**

U zegt:

“We gaan straks naar verschillende verhaaltjes luisteren waarin men beschrijft hoe dieren eruit zien.”

Vervolgens laat u via de fragmenten een dierenoppasser aan het woord die vier dieren kort omschrijft, maar ze niet bij naam noemt.

De omschrijvingen:

Fragment 1

“Hallo, ik ben Elsa. Ik werk in een dierentuin en ik ga jullie iets vertellen over een aantal dieren. Het eerste dier is enorm groot. Hij heeft een dikke huid en

wappert met zijn grote oren. Hij eet met gemak een kruiwagen hooi achter elkaar op.” (olifant)

Fragment 2

“Dit dier is een stuk kleiner. Zijn lichaam is behaard. Hij kan op vier poten lopen, maar ook alleen op zijn achterpoten. Kinderen kijken graag naar dit dier. Hij vindt het heerlijk om aan een touw te zwaaien of aan een tak te slingeren.” (aap)

Fragment 3

“Het volgende dier kan goed zwemmen maar het is geen vis. Zijn lichaam is behaard en hij heeft een vrij kleine kop vergeleken met de rest van zijn lichaam. Hij heeft gevaarlijke klauwen met scherpe nagels. Hij eet graag vis. Een familielid van hem is bruin maar zelf is hij wit.” (ijsbeer)

Fragment 4

“Tjonge, wat heeft dit dier een enorme achterpoten! En wat een kleine voorpootjes! Haar lange staart sleept ze achter zich aan. Maar als ze springt, gebruikt ze die staart om te sturen. Haar kind draagt ze vaak met zich mee. Niet op haar rug, maar voorop haar buik in haar buidel.” (kangoeroe)

De leerlingen schrijven na elk fragment het bedoelde dier op bij opdracht 1 op bladzijde 13 van het Werkboek.

Na afloop van deze opdracht laat u de fragmenten nogmaals horen en schrijft u de goede antwoorden op het bord.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Nu lees ik een zin over dieren en jullie moeten uit de plaatjes kiezen over welk dier het gaat.”

U zet plaatjes van verschillende dieren op het bord, bijvoorbeeld een poes, een tijger, een parkiet en een hond.

U zegt:

“Jullie moeten een streepje zetten door het dier dat *overblijft*.”

U leest daarna de zin op:

“Het dier kan niet vliegen.” (De dieren die niet kunnen vliegen worden niet doorgestreept.)

U zegt:

“Het dier dat overblijft is de parkiet, want die kan wel vliegen.”
(De parkiet wordt wel doorgestreept.)

U zegt:

“Het dier heeft klauwen”.

U vraagt:

“Heeft de poes klauwen?” (ja, je streept de poes niet door)
“Heeft de tijger klauwen?” (ja, je streept de tijger niet door)
“Heeft de hond klauwen?” (nee, dus de hond wordt doorgestreept)

U zegt:

“Het dier is een huisdier.”

U vraagt:

“Is de poes een huisdier?” (ja, je streept de poes niet door)
“Is de tijger een huisdier?” (nee, je streept de tijger door)
“Welk dier blijft over?” (de poes)

U bespreekt eerst de plaatjes van opdracht 2 op bladzijde 13 van het Werkboek. De leerlingen moeten goed naar de omschrijvingen luisteren en daarna het dier dat na een omschrijving overblijft doorstrepen.

Vervolgens leest u de omschrijvingen op en de leerlingen strepen na elke omschrijving het goede dier door.

Serie 1

- “Het dier kan niet vliegen.” (De dieren die niet kunnen vliegen, worden niet doorgestreept, maar de kraai die wel kan vliegen, wordt wel doorgestreept.)
- “Het heeft scherpe nagels.” (De dieren die scherpe nagels hebben, worden niet doorgestreept, maar het paard dat geen scherpe nagels heeft, wordt wel doorgestreept.)
- “Het is een huisdier.” (Het dier dat een huisdier is, wordt niet doorgestreept, maar de tijger die geen huisdier is, wordt wel doorgestreept.)
- “Het goede dier is: de poes.”

Serie 2

- “Het dier kan goed vliegen.” (De kip valt af.)
- “Het heeft geen veren.” (De papegaai valt af.)
- “Het kan gemeen prikken.” (De vlinder valt af.)

- “Het goede dier is: de mug.”

Vervolgens leest u per serie de omschrijvingen nogmaals voor. U laat een leerling bij elke omschrijving noemen welk dier afvalt en waarom. U laat de leerling dus hardop denken.

U zegt:

“Ik ga nu korte verhaaltjes voorlezen, en jullie moeten heel goed luisteren. Op het moment dat jullie denken dat het verhaal niet meer waar is, gaan jullie zitten. Maar jullie moeten echt goed luisteren en zelf nadenken en vooral niet op elkaar letten.”

U laat de leerlingen opstaan.

U leest de verhaaltjes voor.

Verhaaltje 1

In het bos leefde een vos. Hij had een prachtig hol gegraven.

Daarin woonde hij. 's Avonds ging hij altijd op jacht. Dan probeerde hij een konijn te vangen, of een vogel, of een tijger. (!)

Verhaaltje 2

Vorige week heb ik een jonge hond gekregen. Het is een chihuahua.

Elke dag laat ik hem een paar keer uit. Hij blaft tegen andere honden. 's Avonds ligt hij in zijn mand. Als hij droomt, maakt hij rare piepgeluiden.

Het uitroepteken geeft aan dat het verhaaltje niet waar is.

Als er genoeg tijd is, mogen enkele leerlingen zo'n verhaaltje bedenken en vertellen.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U laat de leerlingen vertellen hoe ze de les van vandaag vonden.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 1, blz. 13

1

1 olifant 2 aap 3 ijsbeer 4 kangoeroe

2

1 de poes 2 de mug

Lesinhoud

- De leerlingen maken kennis met vergelijkingen met dieren.
- De leerlingen oefenen het verklaren en toepassen van een vergelijking met dieren.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 1, bladzijde 14 en 15
- Taalleesboek 1, bladzijde 61

Extra oefening

- Werkboek 1, bladzijde 16

Start**5**

U zegt:

“In deze les gaan wij kijken naar uitdrukkingen met dierennamen. Het gaat dan vaak over het gedrag van dieren, maar ook hoe ze er uitzien of hoe ze zijn, bijvoorbeeld: zo trots als een pauw. Er zijn nog veel meer van dat soort uitdrukkingen. Daar gaan jullie opdrachten mee maken.”

Kern – Instructie**30**

U wijst erop dat in de hele les het gedrag van mensen wordt vergeleken met dat van dieren. Voor een juist begrip is het belangrijk steeds te vragen naar de achtergrond van de vergelijking.

U zegt:

“Bij elke uitdrukking wordt verteld hoe het dier eruitziet of zich gedraagt. Bijvoorbeeld mieren zijn altijd druk in de weer en het is duidelijk dat ze heel ijverig of vlijtig zijn; en dat een leeuw dapper is bij het vechten, begrijp je ook wel.”

U vraagt of de leerlingen dieren uitdrukkingen in het Papiamentu kunnen noemen en laat dan steeds door een andere leerling de betekenis geven. Eventueel geeft u een voorbeeld. (Papia manera lora. Dit betekent: papia masha hopi.)

U leest bladzijde 61 van het Taalleesboek tekst 1 voor. U geeft enkele leesbeurten.

U laat de leerlingen de vergelijkingen in de tekst oplezen (zo trots als een pauw, zo koppig als een ezel).

U laat de leerlingen vertellen wat er bedoeld wordt met zo trots als een pauw.

(Een pauw heeft een mooie staart, waarop die heel trots op is.) Zo koppig als een ezel (als iemand zijn eigen weg volgt).

Vervolgens neemt u samen met de leerlingen opdracht 1 en 2 op bladzijde 14 en 15 van het Werkboek door.

De leerlingen maken opdracht 1 en 2 op bladzijde 14 en 15 van het Werkboek zelfstandig.

extra opdrachten: - Werkboek 1, opdracht 3 en 4, bladzijde 16

Afsluiting	10
-------------------	-----------

U kijkt de oefeningen samen met de leerlingen na. De leerlingen lezen hun antwoord en de rest van de klas controleert hun antwoord.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek, blz. 14 t/m 16

1

1 Miguel loopt als een haas.

2 Linda zwemt als een vis.

3 Carlos is zo sterk als een beer.

4 Mark zit zo stil als een muis.

5 Laila is zo vlijtig als een mier.

2

2 Kevin doet erg zijn best.

3 Karin werd erg boos.

4 Stefan had veel zin in eten.

5 Die jongen voelt zich helemaal niet lekker.

6 We hadden niet goed geslapen.

3

Iemand die elke keer anderen napraat, noem je een papegaai.

4

1 Eloy vindt het erg leuk op de club.

2 Mari vindt het helemaal niet leuk bij de club.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de voorraad aanleggen, het voedsel, iets achter de hand hebben**.
- De leerlingen oefenen het noemen van het aantal alinea's van een weettekst.
- De leerlingen oefenen het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 3, woordcluster3

Individueel

- Werkboek 1, bladzijde 17 t/m 19
- Taalleesboek 1, bladzijde 61 en 62

Extra oefening

- Werkboek 1, bladzijde 20 en 21

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'Never mind de eikels van een eekhoorn' klaar:
<http://www.videoman.gr/nl/46015>

Betekenis van de woorden

de voorraad aanleggen: De voorraad aanleggen is het verzamelen van spullen. Deze spullen kun je later weer gebruiken. Bijvoorbeeld een eekhoorn verzamelt voedsel en bewaart dat.

het voedsel: Voedsel is alles wat je kunt eten.

iets achter de hand hebben: Iets achter de hand hebben is iets bewaren voor later.

Start**5**

U start u het filmpje 'Never mind de eikels van een eekhoorn.'
(<http://www.videoman.gr/nl/46015>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1**15**

U vertelt een kort verhaaltje dat u in een filmpje zag over een eekhoorn die eikels verzamelt voor de winter. U vertelt:

“Ik keek pas naar een filmpje en ik zag een eekhoorn telkens heen en weer rennen met eikels en nootjes in zijn pootjes. Elke keer bracht hij die weg naar zijn hol en dan kwam hij daarna weer terug om nieuwe nootjes te zoeken.”

De eekhoorn is slim, want hij heeft een **voorraad aangelegd**. Hij heeft eikels verzameld en op een goed plekje bewaard. Als het winter wordt kan hij van zijn **voorraad** eten. Thuis hebben wij ook een **voorraad aangelegd** van **voedsel**. Bijvoorbeeld van vlees, vis en groenten. Dieren en mensen leggen vaak een **voorraad aan** van **voedsel**. **Voedsel** is een ander woord voor eten. Als je een **voorraad** van iets hebt, dan kun je ook zeggen: Ik heb nog **iets achter de hand**. **Iets achter de hand hebben** betekent dus dat je iets hebt bewaard voor later. Ik bewaar altijd mijn appel voor 's middags, want dan krijg ik honger en heb ik de appel nog **achter de hand**.”

U vraagt:

- “Wat voor **voorraad** staat er bij jullie thuis in de keukenkast?
- Welk **voedsel** geef jij jouw huisdier?
- Wat zou jij bewaren om **achter de hand** te hebben?”

U neemt opdracht 1 op bladzijde 17 en 18 van het Werkboek door.

De leerlingen maken deze opdracht van het Werkboek zelfstandig.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“We gaan kijken naar alinea’s in weetteksten. Het gaat vooral over de vragen:
Hoeveel alinea’s zijn er?
Waar gaan de alinea’s over?”

U bekijkt samen met de leerlingen tekst 1 (mieren) op bladzijde 61 en 62 van het Taalleesboek, zonder de tekst te lezen. U vraagt wat hen daarbij opvalt. (De tekst is in stukjes verdeeld/er wordt een paar keer een regel overgeslagen.) U kunt een hint geven door te zeggen:

“Staan er woorden op iedere regel?”

U zegt:

“De tekst is dus in verschillende stukjes verdeeld. Zo’n stukje heet een alinea.”

U schrijft op het bord het woord:

alinea

U zegt:

“Een regel die overslagen wordt, heet een witregel.”

U schrijft op het bord:

witregel

U vraagt:

“Hoeveel alinea’s heeft deze tekst?” (vier)

“We zullen nu eens zien waar de hele tekst over gaat en waar de verschillende stukken over gaan.”

U leest het verhaaltje eerst voor. U geeft individuele leesbeurten.

Vervolgens neemt u het verhaal door met de leerlingen.

Hierna neemt u opdracht 2 op bladzijde 19 van het Werkboek door.

De leerlingen maken deze opdrachten van het Werkboek zelfstandig.

U kijkt samen met de leerlingen naar de antwoorden van opdracht 2.

Daarna schrijft u op het bord:

Voedselvoorraad aanleggen **alinea 3**

Wat mieren eten **alinea 2**

De koningin **alinea 4**

Mieren zijn overal **alinea 1**

extra opdrachten: - Werkboek 1, opdracht 3 en 4, bladzijde 20 en 21

Afsluiting	5
-------------------	----------

U herhaalt samen met de leerlingen de vorige Woordwebben.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek, blz. 17 t/m 21

1.2

1 plaatje 1

2 plaatje 3

3 plaatje 1

4 plaatje 2

5 plaatje 1

2.1

a mieren

2.2

b Mieren zijn overal.

2.3

a wat mieren eten.

2.4

b voedselvoorraad aanleggen

2.5

de koningin

3.1

Deze tekst heeft twee alinea's.

3.2

b Een libel legt eieren in het water.

3.3

d de larfjes van een libel

3.4

1 alinea 1

2 alinea 2

3 alinea 1

4 alinea 2

4.2

b hoe libellen eruitzien

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **wapperen, kwispelen, zwiepen**.
- De leerlingen oefenen het bedenken en aangeven van *hoe*-delen in een zin.
- De leerlingen oefenen het bedenken en aangeven van *waarmee*-delen in een zin.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordcluster 4

Individueel

- Werkboek 1, bladzijde 22 t/m 24
- Taalleesboek bladzijde 64, tekst 1
- Kleurpotloden

Extra oefening

- Werkboek 1, bladzijde 25

Voorbereiding

- U zet het filmpje 'Kwispelen' (<http://www.shutterstock.com/video/clip-993760-stock-footage-on-the-fence-cat-teasing-dog-animatedcartoon.html?language=nl>) en 'Wapperen' (<https://www.youtube.com/watch?v=o7QSuvO0230>) klaar.

Betekenis van de woorden

- wapperen:** Wapperen is heen en weer bewegen in de wind, van bijvoorbeeld een vlag.
- kwispelen:** Honden en lammetjes kwispelen. Hun staart gaat dan heel snel heen en weer.
- zwiepen:** Als je aan een tak trekt en hem weer los laat, zwiept hij. De tak veert dan snel terug, alsof er elastiek aan zit.

Start**5**

U start het filmpje '**Kwispelen**' (<http://www.shutterstock.com/video/clip-993760-stock-footage-on-the-fence-cat-teasing-dog-animatedcartoon.html?language=nl>) en '**Wapperen**' (<https://www.youtube.com/watch?v=o7QSuvO0230>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Een voorbeeld van **zwiepen** kunt u met een doek of tak geven.

Kern – Instructie 1

15

U zegt:

“Als iets **wappert**, dan beweegt het zachtjes heen en weer door de wind. Een vlag **wappert**. Een laken aan de waslijn **wappert in de wind**. Je haren **wapperen** als je op de fiets zit. Zo heb je ook het woord **kwispelen**. Dat is ook heen en weer bewegen, maar dan van een staart. Onze hond **kwispelt** als we thuiskomen. Dan beweegt zijn staart heel snel heen en weer, omdat hij blij is. Lammetjes **kwispelen** ook met hun staartje als ze bij hun moeder drinken. Een tak van een boom kan **zwiepen**. Als je door de mondi loopt en je loopt langs een tak, dan **zwiept** hij daarna terug. Je hebt vast wel eens meegemaakt dat een tak in je gezicht **zwiepte**. **Wapperen, kwispelen en zwiepen** hebben dus allemaal te maken met heen en weer bewegen.”

U bespreekt het Woordweb. Kunnen de leerlingen nog meer woorden bedenken die je op het Woordweb zou kunnen plakken? U kunt deze woorden met geeltjes op het Woordweb plakken.

U neemt opdracht 1 op bladzijde 22 en 23 van het Werkboek door.

De leerlingen maken deze opdrachten van het Werkboek zelfstandig.

Kern – Instructie 2

20

U schrijft op het bord:

De hond kwispelt heel snel met zijn staart.

U vraagt:

“Hoe kwispelt de hond met zijn staart?” (heel snel)

“Waarmee kwispelt de hond heel hard?” (met zijn staart)

U zegt:

“We gaan *hoe*-delen en *waarmee*-delen in zinnen opzoeken. En we gaan ook zinnen bedenken met een *hoe*-deel en een *waarmee*-deel.”

U leest bladzijde 64 van het Taalleesboek tekst 1 voor. U geeft daarna leesbeurten en bespreekt de tekst met de leerlingen.

U neemt opdracht 2 op bladzijde 24 van het Werkboek door met de leerlingen.

U legt bij opdracht 2.1 uit dat de leerlingen bij elke zin een vraag moeten stellen die begint met *hoe* en het antwoord van de vraag is het *hoe*-deel. U laat een leerling de eerste zin doen.

Op dezelfde manier legt u opdracht 2.2 uit, maar nu begint de vraag met *waarmee*. U laat weer een leerling de eerste zin doen.

De leerlingen maken deze opdrachten van het Werkboek zelfstandig.

De antwoorden van opdracht 2 op bladzijde 24 van het Werkboek worden nagekeken en besproken. Als er leerlingen zijn die nog problemen hebben met het vinden van het *hoe-* of *waarmee-*deel, dan schrijft u een nieuwe zin op het bord en u herhaalt de uitleg hiervan.

Om extra te oefenen met de *waarmee-*delen in een zin kunt u diverse werkwoorden opnoemen en leerlingen laten bedenken waarmee je de handeling uitvoert. Vervolgens kunnen leerlingen mondeling zinnen maken met de woorden.

Voorbeelden:

- snijden (met een mes) - Hij snijdt het vlees met een mes.
- lopen (met een doos) - Hakim loopt heel snel weg met een doos.
- eten (met vork en mes) - De kinderen eten met vork en mes.

extra opdrachten: - Werkboek 1, opdracht 3, bladzijde 25

Afsluiting	5
-------------------	----------

Een leerling zegt een werkwoord en een andere leerling maakt een zin met een *waarmee-*deel en een *hoe-*deel.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek, blz. 22 t/m 25

1.1

De vlag wappert.

De tak zwiept.

De hond kwispelt met zijn staart.

1.2

1 kwispelen

2 wapperen

3 zwiepen

1.3

in willekeurige volgorde: wapperen, zwiepen, kwispelen

2.1

1 geschrokken

4 (net) als een hond

7 goed

2 opeens

5 zenuwachtig

8 hoog en hard

3 keihard

6 vlug

9 woest

2.2

1 met zijn staart

3 met haar staart

5 met een fluit

2 met haar kop

4 met haar hoofd

6 met zijn mond

3.1

1 een borstel

3 een bezem

1 lekker

3 netjes

2 een spons

4 een schepnet

2 flink

4 voorzichtig

5 een stofzuiger

3.2

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het auditief verdelen van woorden in klankgroepen.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een korte- of lange klank achteraan een klankgroep. (open- en gesloten lettergrepen)

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 1, bladzijde 26 en 27

Extra oefening

- Werkboek 1, bladzijde 27

Voorbereiding

- Maak een muurposter met de volgende spellingregels:
 - Hoor je een medeklinker of een tweetekenklank aan het eind van de klankgroep, dan schrijf je het woord zoals je het hoort. (struiken)
 - Hoor je een lange klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je alleen maar één klinker. (jager)
 - Hoor je een korte klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je twee medeklinkers. (bakker)
- Zorg voor kladblaadjes. Deze heeft u nodig in de afsluiting.

Lesdoel 1 is veelvuldig aan bod gekomen in de derde klas en wordt hier herhaald. Lesdoel 2 is in de derde klas vanaf thema 8 aangeboden. Beide doelen hebben betrekking op de categorie woorden met open- en gesloten lettergrepen (molen/mollen). In de vierde klas worden de voorlopige regels gehanteerd, waar de leerlingen langs de auditieve weg de woorden correct leren schrijven.

Start**10**

U schrijft op het bord:

twee vier acht

U vertelt dat achter deze woorden de naam van een groep dieren komt te staan. U gaat deze dieren uitbeelden en de leerlingen mogen raden om welke dieren het gaat. (kikkers, apen, uilen) Als de leerlingen de dieren hebben geraden, vult u de woorden in op het bord.

twee kikkers vier apen acht uilen

U leest de woorden samen met de leerlingen. Vervolgens verdeelt u de woorden samen in klankgroepen:

/ki/kkers/ /a/pen/ /ui/len/

U vertelt erbij dat je deze drie woorden niet schrijft zoals je ze hoort en dat daar regels voor zijn. Wie kent deze regels nog?

Kern – Instructie	25
--------------------------	-----------

U laat de woordposter zien met de drie regels en u legt de regels aan de hand van de geraden woorden in de START uit:

- kikkers - “Je verdeelt het woord in klankgroepen, /ki/kkers/. Als je aan het einde van een klankgroep een korte klank hoort dan schrijf je achter die korte klank twee medeklinkers.”
- apen - “Je verdeelt het woord in klankgroepen, /a/pen/. Als je aan het einde van een klankgroep een lange klank hoort, dan schrijf je maar één klinker. (Lange klanken hebben pech, ik haal gewoon een klinker weg.)”
- uilen - “Je verdeelt het in klankgroepen /ui/len/. Aan het einde van de klankgroep hoor je geen korte klank, geen lange klank, maar een tweeteklenklank. Bij een tweeteklenklank schrijf je het woord zoals je het hoort.”

De regels staan ook op bladzijde 26 van het Werkboek. U leest deze regels samen met de leerlingen. De leerlingen bedenken bij iedere regel een aantal woorden die bij deze regel horen. U schrijft deze woorden op het bord en de leerlingen schrijven deze woorden in hun Werkboek.

U bespreekt de opdrachten 2 tot en met 4. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. Opdracht 4 is een extra opdracht.

Afsluiting	10
-------------------	-----------

U schrijft op het bord:

korte klank

lange klank

tweeteklenklank

U laat bij iedere categorie één woord bedenken waarbij je deze klank hoort. Vervolgens verdeelt u de klas in drieën. Een groep bedenkt zoveel mogelijk woorden met een korte klank en schrijft dit op een kladblaadje. De andere twee groepen doen hetzelfde maar met woorden met een lange klank en een

tweetekenklank. Na vijf minuten inventariseert u de woorden en schrijft u ze op het bord. Welke groep heeft de meeste woorden bedacht?

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 1, blz. 26 en 27

1

zelfbedachte woorden

2

lange klank: heten, maken, dromen

korte klank: katten, potten, slakken

3

1 schoonmaken, 2 afpakken, 3 slaapkamer, 4 timmerman, 5 tekening, 6 voetballen, 7 helemaal

4

zelfbedachte zinnen met de gegeven woorden

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van een tekst bij een gegeven onderwerp.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- kladblaadje
- Werkboek 1, bladzijde 28

Extra oefening

- Werkboek 1, bladzijde 29

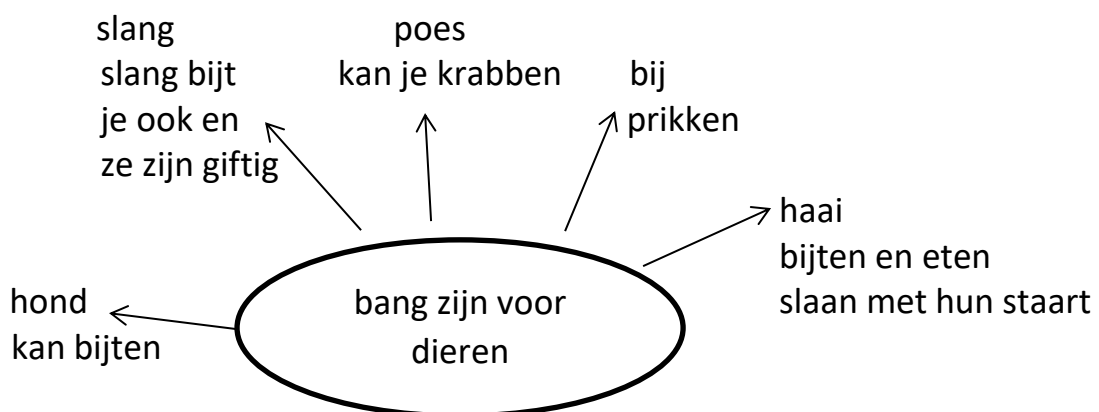
Start**10**

U leest het rijmpje 'Bang voor niks' voor op bladzijde 28 van het Werkboek. De leerlingen lezen mee.

U stelt een vraag:

- "Zijn jullie weleens bang geweest voor een dier?"

U schrijft de reacties van de leerlingen in een woordspin op het bord.

Kern – Instructie**30**

U zegt:

"Jullie gaan een verhaal schrijven, waarin jullie vertellen voor welk dier jullie bang zijn, waarom je bang bent voor dat dier en of het wel nodig is om bang te zijn voor dat dier. Ik schrijf een paar vragen op het bord die je kunnen helpen bij het schrijven van je verhaal."

U schrijft op het bord:

Voor welk dier ben je bang?

Waarom ben je bang voor dat dier?

Wat doe je als je bang bent?

Hoe reageert het dier op jou?

Was het nodig om bang te zijn?

Wat is de titel van het verhaal?

U bespreekt de vragen mondeling met de leerlingen en geeft voorbeelden. U vraagt de leerlingen naar hun eigen ervaringen.

U deelt kladblaadjes uit en u zegt dat de leerlingen nu gaan nadenken over wat hun verhaal gaat worden.

U vertelt de leerlingen dat ze in hun verhaal hun eigen ervaringen kunnen opschrijven. De vragen op het bord kunnen hen daarbij goed helpen.

De leerlingen denken na over hun verhaal en beantwoorden in hun verhaal de vragen op het bord.

U loopt rond om vragen te beantwoorden en hulp te geven waar het nodig is.

extra opdrachten: - Werkboek 1, opdracht 2, bladzijde 29

Afsluiting	5
-------------------	----------

U zegt dat de leerlingen hun kladblaadjes goed moeten bewaren. Morgen schrijven jullie het verhaal in het net en kunnen jullie gebruik maken van het kladblaadje om het verhaal af te maken.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 1, blz. 29

2

zelfbedachte rijmpjes

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van een tekst bij een gegeven onderwerp.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- gekleurd papier
- kladblaadje van de vorige les

Extra oefening

- Werkboek 1, bladzijde 30 en 31

Start	5
--------------	----------

U herinnert de leerlingen aan de les van gisteren. U laat de leerlingen de zes vragen die je kunnen helpen bij het schrijven van een verhaal, herhalen.

U schrijft de vragen die de leerlingen opnoemen op het bord.

Voor welk dier ben je bang?

Waarom ben je bang voor dat dier?

Wat doe je als je bang bent?

Hoe reageert het dier op jou?

Was het nodig om bang te zijn?

Wat is de titel van het verhaal?

U herhaalt ook de indeling van de alinea's.

Kern – Instructie	35
--------------------------	-----------

U vertelt:

“Wij hebben gisteren nagedacht over dieren waarvoor we bang zijn. Wij hebben ook vragen beantwoord die ons kunnen helpen bij het schrijven van ons verhaal.

Vandaag gaan we daarmee verder. Als de vragen beantwoord zijn en je hebt je verhaal klaar op je kladblaadje dan mag je het in het net gaan schrijven. Ik deel een gekleurd papier uit waarop jou verhaal komt te staan. Jullie mogen ook een mooie tekening maken bij het verhaal. Aan het eind van de les hangen we alle verhalen op in de klas.”

De leerlingen gaan aan het werk.

U loopt rond en helpt waar het nodig is.

extra opdrachten: - Werkboek 1, opdracht 1 en 2, bladzijde 30 en 31

Afsluiting	5
-------------------	----------

U laat twee leerlingen hun verhaaltje oplezen. Daarna hangt u gezamenlijk de verhaaltjes op in de klas.

De leerlingen lopen met de klok mee rond, om elkaars verhaal te lezen.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek, blz. 30 en 31

1

eigen verhaal in overeenstemming met de plaatjes en het gegeven onderwerp

2

bijvoorbeeld:

Boven in een boom

zat het poesje van mijn oom.

Toen moest de brandweer komen

en heeft haar mee naar beneden genomen.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het roofdier, de prooi, de klauw, de schutkleur**.
- De leerlingen oefenen het vaststellen van het aantal alinea's van een weettekst.
- De leerlingen oefenen het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 5, Woordcluster 5

Individueel

- Werkboek 1, bladzijde 32 t/m 34
- Taalleesboek bladzijde 65 en 66

Extra oefening

- Werkboek 1, bladzijde 35

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'Roofdieren' www.youtube.com/watch?v=kSBqVyTPyLw en 'Schutkleuren' <https://www.youtube.com/watch?v=LEdCtZEZrbs> klaar.

Betekenis van de woorden

het roofdier: Een roofdier is een dier dat andere dieren doodmaakt en opeet. Leeuwen, tijgers en vossen zijn roofdieren.

de prooi: Een prooi is een dier dat door een roofdier wordt gevangen. Dat roofdier wil zijn prooi opeten. Een leeuw eet een hert op.

de klauw: Een klauw is een poot van een dier met nagels eraan.

de schutkleur: Een schutkleur is een kleur die niet opvalt in de omgeving. Veel dieren hebben een schutkleur. Daardoor zijn ze moeilijk te zien, bijvoorbeeld een leguaan.

Start**5**

U loopt sluipend door de klas, uw vingers gekromd en slaande bewegingen makend. U doet alsof u een roofdier bent en 'vangt' met een brul één van de leerlingen. U vraagt:

"Vonden jullie dat eng? Ik speelde dat ik een roofdier was, een dier dat andere dieren vangt, ze doodmaakt en ze dan opeet."

U laat dan het filmpje 'Roofdieren' zien.

(www.youtube.com/watch?v=kSBqVyTPyLw).

U laat enkele leerlingen een roofdier en zijn prooi opnoemen (warawara, poes).

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U zegt:

“Een leeuw en een tijger zijn **roofdieren**. Maar een poes is ook een **roofdier**, zij vangt muizen en vogels. De dieren die door een **roofdier** worden gevangen zijn **de prooi**. **De prooi** van een leeuw is bijvoorbeeld een zebra. **De prooi** van een poes is een muis of een vogeltje. **Roofdieren** doden hun **prooi** niet omdat ze zo gemeen zijn. Ze doen het om hun **prooi** op te kunnen eten. Zo blijven ze in leven. Zo zit de natuur in elkaar. Als een **roofdier** zijn **prooi** vangt, gebruikt hij zijn **klauwen**. De **klaauw** is dat deel van de poot van een dier waar scherpe nagels aan zitten. Met zijn **klaauw** slaat het **roofdier** naar zijn **prooi** en de scherpe nagels zorgen ervoor, dat de **prooi** niet kan ontsnappen. Sommige dieren kunnen zich goed beschermen tegen **roofdieren**. Zulke dieren zie je bijna niet door de kleur van hun vacht of huid. Ze hebben dezelfde kleur als de natuur waarin ze leven. Zo’n kleur heet de **schutkleur**. Een groene kikker zie je bijna niet in het groene gras. Zijn **schutkleur** zorgt ervoor, dat ook de reiger hem niet snel ziet.”

U laat het filmpje “Schutkleuren’ zien

(<https://www.youtube.com/watch?v=LEdCtZErbs>).

U laat het Woordweb zien. U bespreekt het Woordweb aan de hand van de volgende vragen:

- “Welke **roofdieren** kennen jullie?
- Kennen jullie een **roofdier** dat in ons land leeft?
- Hoe heet een dier dat gevangen wordt door een **roofdier**?
- Hoe heet een vogel, die dieren doodt om op te eten?
- Welke dieren kunnen een **prooi** zijn?
- Waarmee vangt een **roofdier** zijn **prooi**?
- Waardoor worden **prooidieren** beschermd?”

U neemt opdracht 1 op bladzijde 32 van het Werkboek door.

De leerlingen maken deze opdracht zelfstandig.

U herhaalt samen met de leerlingen de vorige Woordwebben.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“We gaan teksten lezen over dieren.
In deze teksten gaan we de alinea’s in de teksten opzoeken en
kijken waar die alinea’s over gaan.”

U leest de tekst ‘Tijgers’ op bladzijde 65 van het Taalleesboek voor. Daarna geeft u leesbeurten.

U stelt de volgende vragen:

- “Waar gaat de hele tekst over?” (tijgers)
- “Weten jullie nog wat een alinea is?” (een gedeelte van een tekst)
- “Waar zou in dit stukje over tijgers de witregel moeten staan en waarom?” (tussen regel 4 en regel 5, omdat er vanaf regel 5 iets anders over tijgers wordt verteld)
- “Hoeveel alinea’s heeft deze tekst dus?” (twee)
- “Waar gaat de eerste alinea over?” (Tijgers zijn roofdieren.)
- “Waar gaat de tweede alinea over?” (Tijgers hebben een schutkleur.)

Vervolgens leest u de tekst ‘Kangoeroes’ op bladzijde 66 van het Taalleesboek. U geeft daarna leesbeurten.

U schrijft het woord **alinea** op het bord.

U benadrukt nog eens dat we soms alinea’s in een weettekst kunnen onderscheiden door een witregel. Verder merkt u nog op dat er in elke alinea iets anders over een bepaald onderwerp wordt gezegd.

U neemt opdracht 2 t/m 4 op bladzijde 33 en 34 van het Werkboek door.

Zelfstandig

De leerlingen maken deze opdrachten. Indien nodig biedt u hulp.

extra opdrachten: - Werkboek 1, opdracht 5, bladzijde 35

Afsluiting

5

U kijkt samen met de klas de Werkbladen na. De leerlingen lezen hun antwoord op en de rest van de klas kijkt na.

U vraagt telkens of er leerlingen zijn die een ander antwoord hebben. Laat deze leerlingen hun antwoord beargumenteren.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek, blz. 32 t/m 35

1

1 plaatje 3

2 plaatje 2

3 plaatje 4

4 plaatje 1

2.1

1 a Kangoeroes beschermen zich tegen warmte en droogte.

2 c Kangoeroes zijn herkauwers.

3 b hoe kangoeroes zich bewegen

2.2

Na regel 4 en 8

3

1 alinea 2

2 alinea 1

3 alinea 3

4 alinea 1

5 alinea 3

4

a de buidel van kangoeroes

5.1

alinea 1: Struisvogels zijn echte sprinters.

alinea 2: de vleugels van de struisvogels

alinea 3: het nest van de struisvogel

5.2

1 alinea 3

2 alinea 1

3 alinea 2

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **onfatsoenlijk, onbeleefd en ongehoorzaam**.
- De leerlingen oefenen het vormen van woorden met behulp van de voorvoegsel *her-* en *on-*.
- De leerlingen oefenen het weergeven van de betekenis van *her-* en *on-* in afleidingen.
- De leerlingen maken kennis met het doorgronden van de woordvormingsprincipes bij samenstellingen (woord + woord = lang woord) en afleidingen (woorddeel + woord = lang woord).

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordspoor 4

Individueel

- Werkboek 1, bladzijde 36 t/m 38

Extra oefening

- Werkboek 1, bladzijde 39

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'Onbeleefde vent' (<https://www.youtube.com/watch?v=VZVEZFmva0g>) klaar.

Betekenis van de woorden

onfatsoenlijk:	Onfatsoenlijk is als je je niet netjes gedraagt. Het is bijvoorbeeld onfatsoenlijk om in je neus te peuteren.
onbeleefd:	Je gedraagt je niet netjes tegen anderen.
ongehoorzaam:	Je doet niet wat iemand je zegt of vraagt om te doen. Dus je doet niet wat aan je gevraagd wordt.

Start**5**

U laat het filmpje 'Onbeleefde vent' zien

(<https://www.youtube.com/watch?v=VZVEZFmva0g>) .

U vraagt:

“Wat kunnen jullie vertellen over dit filmpje?” (dat die beer heel erg onbeleefd is)

U zegt:

“Vandaag gaan wij nieuwe woorden leren, maar we gaan de vorige Woordwebben eerst herhalen.”

Kern – Instructie 1**15**

Samen met een leerling speelt u een situatie waarbij u de leerling een vraag stelt en hij **onbeleefd** antwoordt en niet **gehoorzaamt**. U vraagt de leerling bijvoorbeeld om zijn tafel op te ruimen. Spreek de situatie van tevoren met de leerling door. Tijdens het spel gebruikt u de woorden **ongehoorzaam**, **onbeleefd** en **onfatsoenlijk**. U legt de woordbetekenissen uit met behulp van het Woordweb.

Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaringen. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

Vragen:

- “Vorige week had ik erg veel haast. Er stonden veel mensen in de winkel. Toen ben ik voorgedrongen. Dat was eigenlijk onfatsoenlijk van mij. (Als je voordringt, duw je mensen opzij en wil jezelf vooraan komen.)
- Wat vind jij onfatsoenlijk?
- Ben je zelf wel eens onfatsoenlijk geweest? Waarom deed je dat? Hoe reageren mensen als je onbeleefd bent?”

Samen met de leerlingen kunt u **onbeleefde**, **ongehoorzame** en **onfatsoenlijke** gedragingen bedenken en deze opschrijven.

U doet ook **beleefde**, **gehoorzame** en **fatsoenlijke** gedragingen met de leerlingen.

U neemt opdracht 1 op bladzijde 36 van het Werkboek door.

U leest de eerste zin op en legt uit dat de leerlingen tussen de drie vetgedrukte woorden moeten kiezen welk woord het beste in de zin past.

De leerlingen maken opdracht 1 van het Werkboek zelfstandig.

U herhaalt samen met de leerlingen de vorige Woordwebben.

Kern – Instructie 2

20

U schrijft de woorden **onbeleefd** en **onfatsoenlijk** op het bord.

U zegt:

“Als je niet **onbeleefd** bent, dan ben je **beleefd**. En als je niet **onfatsoenlijk** bent, ben je **fatsoenlijk**. **Beleefd** en **onbeleefd** zijn het tegenovergestelde, **fatsoenlijk** en **onfatsoenlijk** ook. Dus doordat het stukje ‘on’ vooraan is geschreven, verandert de woordbetekenis.

We gaan ontdekken hoe lange woorden in elkaar zitten en dat woorden iets anders gaan betekenen als je ‘her’ en ‘on’ ervoor zet.”

U schrijft op het bord:

herkauwen = nog een keer, opnieuw kauwen

U vraagt:

“Wat betekent dan een verhaal herschrijven?” (opnieuw schrijven, met de nodige veranderingen)

“Wie kent nog meer woorden met her-?”

U schrijft de woorden die de leerlingen opnoemen op het bord en u bespreekt de betekenis van de woorden met de leerlingen.

Vervolgens schrijft u een aantal antwoorden met on- op het bord:

oneerlijk, ongewoon, ondiep

U schrijft nu de volgende woorden naast elkaar op het bord:

dierenverhaal herkauwen onbeleefd

U zegt dat dit allemaal lange woorden zijn, maar dat ze op een verschillende manier gemaakt zijn.

U schrijft het volgende woord op het bord en u laat de leerlingen dit woord goed bekijken:

dierenverhaal

U vraagt:

“Hoe is dit lange woord gemaakt?” Het is gemaakt van twee woorden: dieren + verhaal.

Deze woorden kun je ook alleen gebruiken: dieren zijn onze vrienden, ik vertel je een verhaal.”

U schrijft op het bord onder dierenverhaal:

woord + woord = lang woord

Vervolgens schrijft u op het bord:

herkauwen

U vraagt:

“Uit welke woorden bestaat dit lange woord? Uit ‘her’ en ‘kauwen’.

Kauwen is een echt woord, want je kunt het ook alleen

gebruiken, bijvoorbeeld in de zin: Je moet je eten goed kauwen. Maar is 'her' wel een echt woord, dat je ook alleen kunt gebruiken? Nee, 'her' is altijd een deel van een lang woord. Daarom noemen we het een 'woorddeel'."

U schrijft op het bord:

woorddeel + woord = lang woord

Op dezelfde manier bespreekt u **onbeleefd**. On- is ook geen woord, maar een woorddeel.

'**Beleefd**' is wel een woord. Op het bord zet u onder **beleefd**:

woorddeel + woord = lang woord

U neemt daarna opdracht 2 t/m 4 op bladzijde 37 en 38 van het Werkboek door. De leerlingen maken deze opdrachten. Indien nodig biedt u hulp.

extra opdrachten: - Werkboek 1, opdracht 5, bladzijde 39

Afsluiting	5
-------------------	----------

Samen met de leerlingen kijkt u het werkblad na.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek, blz. 36 t/m 39

1

- 1 onbeleefd
- 2 onfatsoenlijk
- 3 ongehoorzaam

2.1

- 1 Ik ga het opnieuw lezen.
- 2 Ze gaan het wel opnieuw drukken.
- 3 Oud papier kun je opnieuw gebruiken.

3

- 1 onfatsoenlijk
- 2 ongehoorzaam
- 3 onbeleefd

4

woord + woord = lang woord

schildpad bontjas
dierenarts voedselvoorraad

woorddeel + woord = lang woord

ongehoorzaam onfatsoenlijk
herdrukken hertrouwen

5

- 1 ongelukkig
- 2 ondiep
- 3 onduidelijk
- 4 hertrouwen
- 5 herbouwen
- 6 heropend

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met *-oor*, *-eer* en *-eur*.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op *-ig* en *-lijk*.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een korte- of lange klank achteraan een klankgroep. (open- en gesloten lettergrepen)

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 1 bladzijde 40 en 41

Extra oefening

- Werkboek 1, bladzijde 41

Voorbereiding

- U schrijft op het bord:

1	ome	omme	ole	olle	oke	okke
2	eme	emme	ele	elle	eke	ekke
3	ame	amme	ale	alle	ake	akke

Start**5**

U schrijft op het bord:

lange klank korte klank -eer -oor -eur -ig -lijk

U vraagt aan de leerlingen om bij iedere categorie één of twee woorden te bedenken. U schrijft deze woorden onder de juiste categorie op het bord.

U bespreekt welke categorie ze nog moeilijk vinden en vertelt dat u in deze les al deze categorieën nog een keer gaat oefenen.

Kern – Instructie**35****korte klank/lange klank**

U leest het middenstukje op het bord voor, met het accent op de beginklank. Vervolgens laat u de leerlingen de middenstukjes op het bord lezen, zowel horizontaal als verticaal.

Tot slot leest u ze nog een paar keer samen, in twee stapjes: *ome-omme*.

U vraagt aan de leerlingen waar ze een korte klank horen. Deze stukjes laat u omcirkelen. De middenstukjes waar ze een lange klank horen, laat u onderstrepen.

U herhaalt met de leerlingen de muurposter:

- Hoor je een medeklinker of een tweetekensklank aan het eind van de klankgroep, dan schrijf je het woord zoals je het hoort. (*struiken*)
- Hoor je een lange klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je alleen maar één klinker. (*jager*)
- Hoor je een korte klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je twee medeklinkers. (*bakker*)

U maakt samen met de leerlingen opdracht 1, op bladzijde 40 van het Werkboek.

-eer, -oor, -eur

U herhaalt wat er bijzonder is aan woorden met *-eer*, *-oor* en *-eur*: de *r* zorgt voor klankverandering: je hoort */ir/* maar je schrijft *eer*, je hoort */or/* maar je schrijft *oor*, je hoort */ur/* maar je schrijft *eur*.

U schrijft op het bord de letters *z, p, b, v, d, m, h, k* en de lettercombinaties *sp, kl* en *zw*. De leerlingen krijgen de opdracht bij elke letter (combinatie) een woord te bedenken dat op *eer*, *oor* of *eur* eindigt. Vervolgens schrijven ze dit woord bij opdracht 2 in hun Werkboek. Wie klaar is mag nog meer woorden bedenken en opschrijven. Daarna volgt controle en bespreking via het bord.

-ig en -lijk

U schrijft het woord *heerlijk* op het bord. U vraagt wat er moeilijk is aan de spelling van dit woord. (Je schrijft *lijk*, maar je zegt */luk/*.)

Hetzelfde doet u met het woord *aardig*. (Je schrijft *ig*, maar je zegt */ug/*.)

U herhaalt met de leerlingen de bijbehorende regels die in de klas hangen:

- als je */ug/* hoort aan het eind van een woord, dan schrijf je *ig*
- als je */luk/* hoort aan het eind van een woord, dan schrijf je *lijk*

U voegt aan deze regels een uitzondering toe:

- als je */ug/* hoort aan het eind van een woord, dan schrijf je *ig*, maar niet bij terug
- als je */luk/* hoort aan het eind van een woord, dan schrijf je *lijk*, maar niet geluk

U maakt samen met de leerlingen opdracht 3, op bladzijde 41 van het Werkboek.

De opdrachten 4 en 5 zijn extra opdrachten voor als er tijd over is of om extra te oefenen.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U speelt het spel 'Galgje' met het woord *onmiddellijk*.

U schrijft op het bord:

O O O O O O O O O O O O

De leerlingen mogen om de beurt een letter raden. Als ze een letter noemen die in het woord voorkomt, schrijft u die letter op de juiste plek. Noemen ze een letter die niet in het woord voorkomt dan tekent u een stukje van de galg. Het is de bedoeling dat ze het woord raden voordat 'het mannetje hangt'. U bespreekt met de leerlingen welke 'moeilijkheden' hier aan bod komen. (*onmiddellijk*)

Didactische tip

De volgende filmpjes kunt op YOU TUBE vinden en als extra uitleg gebruiken bij de categorie lange klanken/korte klanken:

<https://www.youtube.com/watch?v=3eDL1cT36L4>

https://www.youtube.com/watch?v=AM8_opFweYc

Antwoorden

Werkboek 1, blz. 40 en 41

1

vogel, stekker, nagel, tafel

noten, kikker, bezem, slakkenhuis

v, k, n, a, t, i, e, a

vakantie

2

zelfbedachte woorden met de gegeven letters

3

zelfbedachte zinnen met de gegeven letters

4

parkeer, kampeer, probeer, verleer/verloor, verkleur

verscheur, trakteer, verhoor, bevroor, kantoor

5

zeventig, veertig, verstandig, krachtig

Diagnostische toets

- Taalbeschouwing
 - het aangeven van de waarmee-delen in een zin
- Leesbegrip
 - het hanteren van de verwijzwoorden 'hier' (-op, -naast, -onder enzovoort) en 'daar' (idem)
- Woordenschat
 - de woorden van de Woordclusters zowel actief als passief beheersen
 - de betekenisrelaties tussen de woorden van Woordclusters beheersen
- Spelling
 - het schrijven van woorden met *-oor*, *-eer* en *-eur*
 - het schrijven van woorden die eindigen op *-ig* en *-lijk*
 - het schrijven van woorden met een lange- of korte klank achteraan een klankgroep. (open- en gesloten lettergrepen)

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Toetsboek thema 1, Toetsblad 1 t/m 9

Vorbereiding

- Toetsbladen kopiëren en er een Toetsboek van maken.

Start**5**

U zegt:

“Vandaag en morgen krijgen jullie een toets over dit thema. Als jullie een Toetsboek hebben gekregen, mogen jullie niet meer praten. We beginnen eerst met een dictee. Daarna kijken we naar de opdrachten die jullie gaan maken. Jullie gaan de opdrachten individueel maken. Als je klaar bent, kijk je het werk nog eens goed na en daarna mag je stil iets voor jezelf doen .”

Kern - Instructie**20****Spelling**

Vervolgens deelt u de Toetsboeken uit.

Iedereen pakt Toetsblad 1 voor zich. U geeft aan dat er vandaag eerst een zinnendictee is van 5 zinnen en dat de rest van het dictee uit 15 woorden bestaat.

Lesinhoud

Herhaling

- Taalbeschouwing
 - het aangeven van de waarmee-delen in een zin
- Leesbegrip
 - het hanteren van de verwijswaarden 'hier' (-op, -naast, -onder enzovoort) en 'daar' (idem)
- Woordenschat
 - de woorden van de Woordclusters zowel actief als passief beheersen
 - de betekenisrelaties tussen de woorden van Woordclusters beheersen
- Spelling
 - het schrijven van woorden met *-oor*, *-eer* en *-eur*
 - het schrijven van woorden die eindigen op *-ig* en *-lijk*
 - het toepassen van de regels met betrekking tot klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling

Verdieping

- Een aantal doelstellingen die bij de lessen Taalbeschouwing, Leesbegrip en Woordenschat aan de orde zijn gekomen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordwebben

Individueel

- herhaling bladzijde 42 t/m 47
- verdieping bladzijde 48 t/m 53

Start**5**

U vertelt de leerlingen dat ze opdrachten gaan maken en extra gaan oefenen wat ze nog lastig vinden.

U zegt:

“Een aantal van jullie gaat zelfstandig aan het werk met een aantal opdrachten. De rest gaat herhalingsoefeningen maken. Ik help eerst even de leerlingen op weg die zelfstandig gaan werken en ga daarna de herhalingsoefeningen bespreken.”

Kern – Instructie**20**

De leerlingen die volgens de diagnostische toets de doelen beheersen, maken zelfstandig (individueel of in tweetallen) de herhalings- en verdiepingopdrachten op bladzijde 48 t/m 53 in het Werkboek.

U bespreekt de oefeningen kort met de leerlingen. Zij gaan vervolgens zelfstandig aan het werk.

De leerlingen die de herhalingsoefeningen gaan maken, worden daarbij door u begeleid (extra instructie).

Herhaling

Spelling

U schrijft op het bord:

lange klank korte klank -eer -oor -eur -ig -lijk

U vraagt aan de leerlingen om bij iedere categorie één of twee woorden te bedenken. U schrijft deze woorden onder de juiste categorie op het bord. Bij ieder woord vraagt u aan de leerlingen wat dit woord lastig maakt of wat de bijbehorende spellingsregel is.

lange klank/korte klank:

- Hoor je een lange klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je alleen maar één klinker. (*jager*)
- Hoor je een korte klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je twee medeklinkers. (*bakker*)

woorden met *-eer*, *-oor* of *-eur*:

- Bijzonder is aan woorden met *-eer*, *-oor* en *-eur*: de *r* zorgt voor klankverandering: je hoort */ir/* maar je schrijft *eer*, je hoort */or/* maar je schrijft *oor*, je hoort */ur/* maar je schrijft *eur*.

woorden die eindigen op *-ig* of *-lijk*:

- als je */ug/* hoort aan het eind van een woord, dan schrijf je *ig*, maar niet bij terug
- als je */luk/* hoort aan het eind van een woord, dan schrijf je *lijk*, maar niet geluk

U maakt de opdrachten 1 tot en met 4 samen met de leerlingen.

Taalbeschouwing

U schrijft op het bord:

Ze zwiept keihard met haar staart.

U vraagt:

“Waarmee zwiept ze?” (met haar staart)

U legt nadruk op *waarmee*. Eventueel kunt u het woord ‘waarmee’ vertalen. (cu kico)

U neemt opdracht 5 t/m 7 op bladzijde 44 van het Werkboek samen door.

Leesbegrip

U zegt:

“Wij gaan de verwijswaarden herhalen.”

U laat de leerlingen enkele verwijswaarden opnoemen (daarnaast, daar, hier, daarop).

U schrijft de opgenoemde waarden op het bord en u legt de betekenis van deze waarden uit.

U leest de teksten van opdracht 8 en 9 op bladzijde 45 en 46 van het Werkboek voor.

U geeft enkele leesbeurten.

U laat de leerlingen de verwijswaarden in de teksten opnoemen en zeggen waar ze op slaan.

Woordenschat

U herhaalt de Woordwebben met de leerlingen.

U neemt opdracht 10 op bladzijde 47 van het Werkboek door met de leerlingen.

De leerlingen gaan aan het werk.

Leerlingen die hulp nodig hebben, kunnen hun vinger opsteken.

Afsluiting	5
-------------------	----------

In klassikale vorm kijkt u de opdrachten van het Werkboek na.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 1, blz. 42 t/m 53

Herhaling

1

*zwemmen, klimmen, varen
vissen, kamperen, slapen*

2

zelfbedacht rijmwoord

3

2 kampeer, 3 oor, 4 zeurpiet, 5 boor, 6 voordeur, 7 kleurdoos

4

zelfbedachte zinnen

5

1 met een schroevendraaier

3 met een spons

2 met een bezem

4 met water en zeep

6

1 met hun slurf

7 met hun handen

3 met haar tong

8 met hun tanden

7

zelfbedachte zinnen

8

1 de stad

2 het dierenasiel

3 een open terrein

9

1 een grote rots

3 een hol

2 een paar struiken

4 een hol

10

Er staat: voedsel.

Verdieping

11

1 onvoorzichtig

5 hergebruiken

2 ongeduldig

6 herkauwen

3 herdrukken

7 ongelukkig

4 onbeleefd

12

1 ongezellig

2 onhandig

3 onzichtbaar

13

1 als haringen in een ton

3 als een mager varken

2 zo mak als een lammetje

4 als kat en hond

14.1

3

14.2*alinea 1 – soorten knaagdieren**alinea 2 – voedsel**alinea 3 – vijanden***14.3**1 *alinea 3* 2 *alinea 1* 3 *alinea 2***15***eigen tekst, bijvoorbeeld:**zo sterk als een beer/paard**zo moe/ziek als een hond**zo stil als een muis**zo gezond als een vis**zo vrij als een vogel**zo blind als een mol**zo glad als een aal**zo mak als een schaap/lammetje**zo dom als een gans**zo rood als een kreeft**zo moedig als een leeuw**zo vies als een varken**zo nijdig als een spin**zo ijverig als de mieren**zo dood als een pier**zo blind als een mol***16**1 *ijverig* 2 *bedroefd* 3 *bedroefd* 4 *ijverig* 5 *bedroefd***17**1 *bedroefd* 2 *loeren* 3 *bedroefd* 4 *vlijtig* 5 *bedroefd***18***eigen tekst*

Lesinhoud

- De leerlingen bedenken in drietallen dierenraadsels en schrijven die vervolgens op (spreken en luisteren, stellen). Daarna kiezen zij de twee leukste raadsels en lezen die nog eens na ter correctie (spreken en luisteren, lezen, stellen). Tijdens de presentatie lezen zij hun raadsels voor (lezen). De andere leerlingen proberen te raden welk dier wordt bedoeld (spreken en luisteren).

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- kladblaadjes

Start**5**

U leest een raadsel over dieren voor.

Ik heb vleugels maar ik ben geen vogel.

Ik ben klein en kleurrijk.

Ik leef in tuinen, velden en bossen.

Vroeger was ik een rups.

Wat ben ik ?

U vraagt:

“Hoe ziet het dier eruit?” (Het heeft vleugels, het heeft veel kleuren.)

“Wat was het dier vroeger?” (een rups)

“Wat is het dier dan?” (een vlinder)

Kern – Instructie**20**

U zegt:

“Vandaag gaan wij ook raadsels bedenken en opschrijven. De raadsels gaan alleen over dieren. Je kunt opschrijven hoe het dier eruit ziet, wat het eet, hoe het zich voortbeweegt, enzovoort. Daarna mogen jullie je raadsels oplezen en de andere leerlingen mogen raden welk dier het is. Jullie werken vandaag in groepen van twee.”

De groepen kunnen om te beginnen vier dieren kiezen en een raadsel maken van elk dier. U zegt dat elk raadsel ten minste vier regels moet krijgen (meer mag natuurlijk ook). Ze schrijven de raadsels op het kladblaadje.

De viertallen worden gevormd en de leerlingen gaan aan de slag met de opdracht.

U loopt rond en stimuleert of helpt waar dat nodig is.

Afsluiting

5

U laat elke groep hun raadsel oplezen en de andere leerlingen raden welk dier het is.

Bijlagen

- **Toetsbladen 1**
- **Controletoets**
- **Alfabetische woordenlijst**
- **Woordenlijst betekenissen**
- **Spellinghulp**

Toetsbladen

Controle toets

Alfabetische woordenlijst

Doelwoordenlijst Thema 1

1. bedroefd
2. dwars
3. er geweest zijn
4. heimwee
5. iets achter de hand hebben
6. ijverig
7. klauw, de
8. koppig
9. kwispelen
10. loeren
11. onbeleefd
12. onfatsoenlijk
13. ongehoorzaam
14. prooi, de
15. roofdier, het
16. schutkleur, de
17. treurig
18. vlijtig
19. voedsel, het
20. voorraad aanleggen, de
21. wapperen
22. zwiepen

Woordenlijst betekenissen

er geweest zijn:

Als je zegt dat iemand er geweest is, dan bedoel je dat hij dood is of dat hij doodgaat.

loeren:

Loeren is: een tijdje stiekem naar iets kijken.

bedroefd:

Bedroefd betekent verdrietig. Als er iets ergs is gebeurd, dan ben je verdrietig. Of als je je alleen voelt.

heimwee:

Als je heimwee hebt, verlang je erg naar huis. Je kunt heimwee hebben als je op vakantie bent. Of als je ergens logeert. Je mist je huis, je bed, je familie.

treurig:

Treurig betekent verdrietig. Treurige dingen zijn zo droevig, dat je wel zou kunnen huilen.

dwarsliggen:

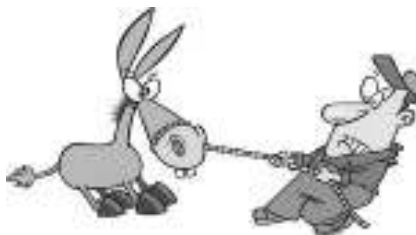
Als je dwarsligt, wil je niet meewerken. Je werkt anderen juist tegen.

ijverig:

Als je ijverig bent, doe je echt je best bij je werk. Je werkt hard en met veel aandacht.

koppig:

Als je koppig bent, wil je niet toegeven dat je ongelijk hebt. Je luistert naar niemand en blijft je eigen ding doen.

vlijtig:

Iemand die vlijtig is, is ijverig. Hij werkt hard.

iets achter de hand hebben: iets bewaren voor later.

het voedsel:

Alles wat je kunt eten.

de voorraad aanleggen:

Het verzamelen van spullen. Deze spullen kun je later weer gebruiken. Bijvoorbeeld een eekhoorn verzamelt voedsel en bewaart dat.

kwispelen:

Honden en lammetjes kwispelen. Hun staart gaat dan heel snel heen en weer.

wapperen:

Wapperen is heen en weer bewegen in de wind, van bijvoorbeeld een vlag.

zwiepen:

Als je aan een tak trekt en hem weer los laat, zwiëpt hij. De tak veert dan snel terug, alsof er elastiek aan zit.

de klauw:

Een klauw is een poot van een dier met nagels eraan.

de prooi:

Een prooi is een dier dat door een roofdier wordt gevangen. Dat roofdier wil zijn prooi opeten. Een leeuw eet een hert op.

het roofdier:

Een roofdier is een dier dat andere dieren doodmaakt en opeet. Leeuwen, tijgers en vossen zijn roofdieren.

de schutkleur:

Een schutkleur is een kleur die niet opvalt in de omgeving. Veel dieren hebben een schutkleur. Daardoor zijn ze moeilijk te zien. Bijvoorbeeld een leguaan.

onbeleefd:

Je gedraagt je niet netjes tegen anderen.

onfatsoenlijk:

Als je je niet netjes gedraagt. Het is bijvoorbeeld onfatsoenlijk om in je neus te peuteren.

on gehoorzaam:

Je doet niet wat iemand je zegt of vraagt om te doen. Dus je doet niet wat aan je gevraagd wordt.

Spellinghulp

Woordenlijst**Veelgebruikte woorden**

acht	goed	maken	over	weten
alle	grote	mama	papa	wij
alles	had	me	school	willen
ander	hebben	meer	te	ze
beurt	het	mensen	tegen	zeggen
bij	hij	mij	toch	zei
blijven	ja	mijn	u	zeven
de	je	moeder	vijf	zich
deze	jullie	moeten	voor	zij
door	kijken	mogen	vragen	zijn
een	kind	nou	waren	zo
er	komen	nu	we	
even	krijgen	oma	weer	
fout	kunnen	opa	werd	

Woorden die met f beginnen

fabriek	fiets	flauw	foppen	
friet				
fantastisch	figuur	fles	fornuis	fris
februari	fijn	flink	foto	
fruit				
fee	file	flits	fotograaf	
fuik				
feest	film	fluit	fout	
fel	fladderen	folder	framboos	
fier	flat	fontein	Frans	

Woorden die met v beginnen

vaart	veel	vijf	vlug	
vriend				
vaas	veer	vijver	voedsel	vrij
vacht	vegen	viool	voelen	
vrijdag				
vader	veld	vis	voet	
vroeg				
vals	vent	vlag	vogel	
vroeger				

Thema 1**Dierenmanieren**

vandaag	ventiel	vlam	vol
vrolijk			
vandaan	verder	vlees	voor
vrouw			
vangen	verf	vlek	voorzichtig
vrucht			
varken	versje	vleugel	vork
vuil			
vast	vest	vlieg	vos
vuist			
vat	vet	vlinder	vouwen
vulkaan			
vechten	vier	vloer	vraag
vulpen			
vee	vies	vlucht	vragen

Woorden met /g/ = ch

och	pech	toch	zich
-----	------	------	------

Woorden met ei

afscheid	eik	karwei	paleis	
trein				
allebei	eiland	keihard	plein	
veilig				
allerlei	eind	keizer	pleister	
vrijheid				
beide	eindelijk	klein	prei	
wei				
bereiken	fontein	leiden	reiger	
weide				
dweil	geheim	leiding	reis	
weigeren				
ei	geit	mei	reizen	zei
eigen	gewei	meisje	reiziger	zeil
eigenlijk	hei	omleiden	sein	
eigenwijs	heide	overeind	steiger	

Thema 1

Dierenmanieren

Woorden met /ie/ = i

abrikoos	figuur	limonade	piloot
artikel	gitaar	liniaal	rivier
benzine	idee	liter	ski
citroen	idiot	lucifer	taxi
dia	januari	microfoon	televisie
diamant	juli	minister	titel
dirigent	juni	minuut	tosti
etiket	kapitein	nasi	vool
familie	kilo	macaroni	visite
februari	kritiek	olifant	
feliciteren	lampion	piano	

Woorden met ij

altijd	grijpen	mij	schijnen	vlakbij
begrijpen	grijs	mijn	schilderij	vrij
bij	hij	nijdig	schrijven	vrijdag
bijl	hijgen	nijlpaard	smijten	vrijheid
bijna	ijs	ontbijt	snijden	vrolijk
blij	ijverig	opzij	spijker	wij
blijven	jij	partij	spijt	wijd
boerderij	kijken	pijl	stijf	wijk
cijfer	konijn	pijn	stijgen	wijn
dijk	krijgen	pijp	strijkijzer	wijs
dikwijls	krijt	prijs	tegelijk	wijzer
eigenlijk	kwijt	rij	terwijl	woestijn
eigenwijs	lijden	rijden	tijd	zij
eindelijk	lijf	rijk	tijger	zijn
fijn	lijm	rijm	twijfelen	
gelijk	lijn	rijp	vijand	
glijden	lijst	rijst	vijf	
gordijn	medelijden	schijf	vijver	

Woorden met au

- 1 De **paus** rijdt in een **blauwe auto**.
- 2 In de **pauze** eten we **gauw** een **augurk** en **rauwe** ham.
- 3 Is de pizza een beetje **flauw**? Doe er dan **sau**s over.
- 4 De kater slaat plotseling met zijn **klauw** naar de **pauw**.
- 5 **Au!** Die broek zit veel te **nauw**.
- 6 'Haal een glas **lauwe** melk voor me!', **snauwt** de man

Thema 1

Dierenmanieren

- 7 De poes **klauterde** in een hoge boom, waar ze de hele dag bleef **miauwen**.
8 Oma vindt het erg **benauwd** in de **sauna**.
9 'Ik heb een **kabeljauw** gevangen met een stukje **kauwgom!**, roept de visser.

Woorden die met z beginnen

zaad	ze	zeven	zoeken
zout			
zaag	zee	zich	zoemen
zuchten			
zaaien	zeep	ziek	zoen
zullen			
zaak	zeggen	zien	zoet
zuur			
zaal	zei	ziezo	zolder
zwaan			
zacht	zeil	zij	zomer
zwaar			
zadel	zeker	zijn	zon
zwak			
zagen	zeldzaam	zilver	zonde
zwart			
zak	zelf	zin	zonder
zand	zes	zitten	zoon
zaterdag	zeuren	zo	zorg

Regels om te onthouden

1 woorden met d of t

- Als de eindklank van een woord een /t/ is, maak je het woord langer. Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een *d*.

hond – honden

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, en *zegt*

lacht

3 sch

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.

school

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekenklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*.

plaagt – zwoegt

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (*ngk*), schrijf je *nk*.

denk

6 /u/-klank

- Als je een /u/ hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een /u/ hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.

vroeger – geluk

7 eer, oor en eur

- Je hoort /ir/, /or/ of /ur/, maar je schrijft *eer*, *oor* of *eur*.

speer – koor – deur

8 aai, ooi en oei

- Je hoort /aaj/, /ooj/ en /oej/, maar je schrijft *aai*, *ooi* en *oei*.

zwaaien – mooi – bloei

9 het verdelen van woorden in klankgroepen

- Hoor je een medeklinker (k, l, m, etc....) of een tweetekenklank (ui, oe, au, etc.....) aan het eind van een klankgroep dan schrijf je het woord zoals je het hoort. (struiken)
-

- Hoor je een lange klank aan het einde van een klankgroep, dan schrijf je alleen maar een klinker. (jager)
-

- Hoor je een korte klank aan het einde van een klankgroep, dan schrijf je twee medeklinkers. (bakker)
-

10 woorden die eindigen op de klank /ee/, /aa/, /oo/ en /uu/

- Hoor je aan het eind van een woord /aa/, /oo/, /uu/, dan schrijf je a, o, u.

- Hoor je een /ee/, dan schrijf je er twee.
